

Dr. sc. Goran Vojković, dipl. iur.
Viši predavač, Zagrebačka škola ekonomije i managementa
Marija Štambuk-Šunjić, dipl. iur.
Asistentica, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

Pregledni znanstveni rad
UDK 351.79

DVA HRVATSKA ZAKONA O PRAVNOM STATUSU VODA: ZAKON O VODNOM PRAVU IZ 1891. I ZAKON O VODAMA IZ 2009.

Sažetak: Jedan od značajnijih propisa koji je krajem XIX. stoljeća donio Sabor kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije svakako je Zakon o vodnom pravu od 31. prosinca 1891. godine. Ovim opsežnim i cjelovitim propisom prvi put je na zaokružen način regulirana materija vodnog prava na području koje je bilo pod nadležnošću Sabora kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije. Iako je Zakon o vodnom pravu u bitnim dijelovima pratio dotadašnja rješenja austrijskog prava, on predstavlja samostalan zakonodavni akt - ne samo zbog činjenice da ga je u sklopu svoje autonomije donio Sabor, već i zbog svog sadržaja i opsežnosti. Zakon o vodnom pravu zorno pokazuje zrelost hrvatske pravne misli krajem XIX. stoljeća. Posebno je zanimljiva i saborska rasprava povodom njegova donošenja, koja govori o pravno potkovanom i dalekovidnom premišljanju saborskih zastupnika. Bitne odredbe Zakona o vodnom pravu u ovom radu uspoređene su s aktualnim suvremenim Zakonom o vodama, koji je Hrvatski sabor donio 11. prosinca 2009. godine. Analizom ovih dvaju propisa koje je donio isti zakonodavac u dva uvelike različita povijesna razdoblja, prikazano je gdje je postojao pravni kontinuitet, gdje su povijesne okolnosti dovele do novih rješenja, a koje su odredbe s vremenom postale izlišne. Također, u istraživanju se pokazalo da pravna rješenja koja se primjene u jednom propisu mogu imati izravne posljedice na stanje regulirane pravne materije nakon gotovo 120 godina.

Ključne riječi: Zakon o vodnom pravu, Zakon o vodama, vodno pravo, Hrvatska

UVOD

U ovom će radu biti prikazana komparativna analiza bitnih odredaba Zakona o vodnom pravu koji je donio Sabor kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije 31. prosinca 1891. i suvremenog Zakona o vodama kojeg je Hrvatski sabor donio 11. prosinca 2009.

U radu se žele usporediti rješenja kojima je isti zakonodavac, Hrvatski sabor (naravno u sasvim drugačijim okolnostima i teritorijalnoj nadležnosti) regulirao opsežnu i složenu problematiku pravne regulacije voda u XIX. i XXI. stoljeću. Analizom bitnih odredaba ovih dvaju propisa želi se utvrditi gdje je postojao pravni kontinuitet hrvatskog zakonodavca, gdje su povijesne okolnosti dovele do novih rješenja, a koje odredbe su s vremenom postale izlišne.

PRAVNOPOVIJESNI OKVIR HRVATSKE XIX. STOLJEĆA

Od drugog desetljeća 19. stoljeća sve su hrvatske zemlje bile u Habsburškoj Monarhiji. Međutim, Hrvatska nije bila jedinstveni upravni i politički teritorij. „Vojna krajina imala je vojničku upravu na čelu s njemačkim oficirima. Područje banske Hrvatske bilo je podređeno hrvatskom banu i Saboru. Istra i Dalmacija bile su pod austrijskom upravom, podređene neposredno Beču. Međimurje je imalo mađarsku upravu, kao i Rijeka s okolicom, koja je bila priznata hrvatskim teritorijem, ali je ipak bila *Svetoj kruni kraljevine Ugarske, pridruženo tijelo*. Rijeka s bližom okolicom nazivala se tada *Ugarskim primorjem*.“¹

Politička previranja, koja bujaju u cijeloj Europi u drugoj polovici 19. stoljeća, jačanje nacionalne svijesti manjih naroda u sklopu velike Habsburške monarhije, te poraz Austrije u ratu s Pruskom 1866. godine, doveo je Bečki dvor do zaključka da se treba sporazumjeti s Ugarskim saborom kako ne bi došlo do odcjepljenja Ugarske (koja je Austriji bila žitnica i vojni arsenal), a i kako bi se oslabila pozicija drugih naroda (Čeha, Poljaka, Ukrajinaca, Hrvata i dr.). Austro-ugarska nagodba sklopljena je 17. veljače 1867. kao državnopravni ugovor između austrijskog cara Franje Josipa i mađarskog plemstva radi podjele vlasti u Habsburškoj Monarhiji.

Od hrvatskih zemalja u austrijskoj polovici bile su Dalmacija i Istra s kvarnerskim otocima. I Vojna krajina je do 1881. godine bila pod austrijskom vojnom upravom. U mađarsku polovinu, službenog naziva – *zemlje Krune svetoga Stjepana* – ulazile su Hrvatska i Slavonija, Vojvodina i Erdelj.¹

Svaka skupina čini samostalnu državu sa zasebnim parlamentima (Carevinsko vijeće u Beču i Ugarski sabor u Budimpešti), ministarstvom i zasebnim zakonodavstvom i upravom. Objema državama zajednička je samo osoba vladara, vanjski poslovi s diplomatskim i trgovačkim zastupanjem u stranim državama, vojska s mornaricom i financije zajedničkih poslova, tj. ispitivanje i određivanje zajedničkih izdataka ako se odnose na vanjske i vojne poslove.²

Kada je Austro-ugarska nagodba sklopljena vladar je reskriptom preporučio Hrvatskoj da se s Mađarima sporazumi o svome statusu u okviru „Krone sv. Stjepana“, ali nakon što je Hrvatska odbila uputiti svoje izaslanstvo u Budimpeštu na krunidbu Franje Josipa za ugarsko-hrvatskog vladara, car opet raspušta Hrvatski sabor u svibnju 1867. godine. U krnjem sazivu Sabora (manjina narodnjaka demonstrativno je napustila Sabor, pa su unionisti imali otvoren put za ostvarenje svojih ideja) redigiran je tekst Hrvatsko-ugarske državnopravne nagodbe. Prema Nagodbi Hrvatska je potpuno autonomna u zakonodavstvu i upravi, „u svim poslovima nutarnjima bogoštovlja, nastave i pravosuđa... svi ostali poslovi proglašeni su zajedničkima, a rukovodit će ih zajednička ministarstva financija, poljodjelstva, trgovine i narodne obrane, kod kojih se imaju osnovati zasebni hrvatski odsjeci. O tim zajedničkim poslovima raspravlja zajednički sabor svih kraljevina ugarske krune na koje Hrvatska šalje svoje poslanike...“³ Za autonomne poslove postojali su autonomni organi : Sabor, Zemaljska vlada i ban.

1 „Izravno pod Austriju su pripadale: Istra, kvarnerski otoci, Dalmacija, Dubrovnik i Boka Kotorska, te na neki način i Vojna krajina. Hrvatska i Slavonija bile su u sastavu Ugarske, a Međimurje je 1861. opet nasilno dano Ugarskoj. Zato hrvatski pisac August Cesarec opravdano naziva Hrvatsku 'carevom kraljevinom'. Po Nagodbi, Dalmacija i Vojna krajina također pripadaju Hrvatskoj koja se službeno naziva Kraljevina Dalmacija, Hrvatska i Slavonija i dužnost je zajedničkog sabora da poradi na vraćanju tih hrvatskih zemalja, tj. Dalmacije i Vojne krajine.“ – Pavličević, D., *Povijest Hrvatske*, Zagreb, Naklada Pavičić, 2000., str. 273.

2 Više o Austro-ugarskoj i Hrvatsko-ugarskoj nagodbi vidi.: Engelsfeld, N., *Povijest hrvatske države i prava*, Zagreb, Pravni fakultet, 1999., str. 145.-162.

3 Šišić, F., *Pregled povijesti Hrvatskoga naroda*, Zagreb, Matica hrvatska, 1962., str. 449.

OD OPĆEG GRAĐANSKOG ZAKONIKA DO ZAKONA O VODNOM PRAVU

U Austriji su dekretom Marije Terezije iz 1776. g. sve plovne rijeke postale *regalia principis* i pripale općoj imovini države. Uvelo se i izdavanje dozvola za građenje na vodama, kako bi se onemogućio svaki zahvat koji bi mogao smetati plovidbi.⁴

To je bio smjer kojim je krenuo i čuveni austrijski *Opći građanski zakonik*⁵ [dalje: OGZ], vjerojatno jedan od najvažnijih propisa na europskom kontinentu uopće. Zakonik je objavljen patentom od 1. lipnja 1811., stupio je na snagu 1. siječnja 1812., no samo u dijelu te velike i pravno iznimno složene države. Naime, za njegovo stupanje na snagu bila je potrebna posebna carska odluka, koja se donosila pojedinačno za svaku zemlju u sastavu tadašnje Habsburške Monarhije.⁶

Paragraf 287. OGZ-a, naslovljen sa “Stvari ničije, javno dobro i državna imovina” među ostalim jasno definira pravni status rijeka: “Stvari ničije zovu se one, koje svi državljani mogu prisvojiti. One stvari pak, koje su im dozvoljene samo na porabu kao: ceste, velike i male rijeke, luke i obale morske zovu se općeno ili javno dobro.”⁷

Ovom odredbom bitno je određen smjer pravnog razvoja rijeka; one se stavljaju u poseban pravni režim nad kojim nije moguće pravo vlasništva, već se nad njima može steći samo pravo porabe, danas bismo rekli – pravo korištenja. Suvremeno industrijsko društvo koje se rađalo upravo tih godina jednostavno više nije trpjelo parcijalna feudalna prava i ograničenja.

Paragraf 287. OGZ-a jest iznimno bitan, ali je u svakom slučaju nedostatan za reguliranje mnogobrojnih pravnih odnosa vodnog prava, čak i ukoliko uzmemo u obzir da se o pravnom statusu rijeka govori u još nekim paragrafima tog Zakona. Tako se u paragrafu 854. spominju „posebnički potoci“ i kanali, što se nalaze između susjednih zemljišta i smatraju se zajedničkim vlasništvom vlasnika tih zemljišta (izraz „posebnički potoci“ odgovara izrazu *Privatbäche* iz austrijskog izvornika).⁸ Posebni propisi koji su se kasnije donosili detaljnije su razrađivali pravila utemeljena OGZ-om.

Zemaljski sabor Kraljevine Dalmacije donio je 1873. godine *Zakon za kraljevinu Dalmaciju o uporabi, odvođenju i obrani od voda izuzev mora*⁹ koji je stupio na snagu 15. svibnja 1873. nakon potvrde Franje Josipa I. i uz supotpis četvorice ministara austrijske vlade. S obzirom na to da je Dalmacija pripadala austrijskom dijelu Carevine, ne začuđuje podatak kako je ovaj Zakon gotovo doslovice preuzeo odredbe austrijskog *Državnog zakona o vodnom pravu*¹⁰.

Što se tiče dijela Hrvatske koji se nalazio u ugarskom dijelu Carevine, treba spomenuti kako

4 Šimunović, I.: *Pregled povijesti vodnog prava na području Republike Hrvatske*, Hrvatska vodoprivreda, 107/2001., str. 9.

5 Vuković, M., et. al. (priređili), *Opći građanski zakonik s novelama i ostalim naknadnim propisima*, Zagreb, Školska knjiga, 1955.

6 Tako je u Dalmaciji OGZ stupio na snagu 1. siječnja 1816., a u Hrvatskoj i Slavoniji tek 1. svibnja 1853. Hrvatska i Slavonija su bile među zadnjim zemljama Habsburške Monarhije u kojima je OGZ stupio na snagu. To samo po sebi govori o tome kako su se još duboko u XIX. stoljeću u Hrvatskoj zadržali zastarjeli feudalni odnosi i ostaci srednjovjekovnog prava. Datume stupanja na snagu OGZ-a vidi u: *Ibid.*, V.

7 Fraza „općeno (opće) ili javno dobro“ govori kako OGZ nije imao preciznu podjelu općih i javnih dobara, koju imamo u suvremenom hrvatskom pravu. O podjeli unutar suvremenog hrvatskog prava opširnije: Bolanča, D., *Pomorsko pravo (odabrane teme)*, Split, Sveučilište u Splitu – Pravni fakultet, 1999., str. 8.

8 Opširnije: Šimunović, I., *Pregled povijesti...*, cit., str. 13-14.

9 Izvorni naziv *Zakona za kraljevinu Dalmaciju o uporabi, odvođenju i obrani od voda izuzev mora* prema tadašnjem službenom glasilu *Landes-Gesetz und Verordnungsblatt für Dalmatien XIII – 1873*, jest: “*Gesetz wirksam für Königreich Dalmatien über Benützung, Leitung and Abwehr der Gewässer, mit Ausschluss des Meeres*”.

10 Izvorni naziv *Državnog zakona o vodnom pravu* prema *Reichsgesetzblatt für Kaiserthum Oesterreich XLI 1869*, jest: “*Gesetz vom 30 mai 1869. betressend die der Reichsgesetzgebung vorbehaltenen Bestimmungen des Wasser rechtes*”.

je Ugarsko-hrvatski sabor 1885. donio Zakonski članak XXIII. 1885. o vodnom pravu, koji se primjenjuje na području Ugarske u čijem je sastavu i Erdelj, a na području Kraljevine Hrvatske i Slavonije, samo „glede uređenja voda na brodivih riekah“ (§ 184.) i „glede ustanovljavanja zaštitnog okoliša za rudna i ljekovita vrela i vode i glede kopanja i vrtanja u tom zaštitnom okolišu“ (§ 23.)¹¹

Postojali su i propisi hrvatske banske vlasti, od kojih je iznimno zanimljiv povijesno-pravni dokument hrvatskog prava: banska *Naredba od 17. rujna 1887. u pogledu kopitnica i slobodnog pristajanja*.¹² Naredba je po svom sadržaju bila puno više od provedbenog dokumenta, tako primjerice u § 6. propisuje: „Uzdruž onih rieka, na kojih biva brodarenje i splavarenje, ima se u svrhu pristajanja ladja i splavi u svakoj občini, redovito u intravilanu iste, prema potrebi dosta prostrano i prikladno pristanište opredieliti, gdje ladje i splavi bez plaćanja svake pristojbe pristati mogu.“

U § 7. Naredbe se propisuje kako u svrhu slobodnog pristajanja valja u prvom redu označiti prikladnu obalu koja je u vlasništvu dotične općine.

Nakon većeg broja parcijalnih propisa Sabor Hrvatske, Slavonije i Dalmacije¹³ 31. prosinca 1891. donosi suvremeni *Zakon o vodnom pravu*¹⁴, gdje na precizan, sveobuhvatan i cjelovit način regulira materiju vodnog prava. U pitanju je za to vrijeme iznimno opsežan propis (187. paragrafa!). Njegov predlagatelj je tadašnja Kraljevska hrvatsko-slavonsko-dalmatinska zemaljska vlada, koja je u „Obrazloženju osnove zakona o vodnom pravu, koju je kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada, odjel za unutarnje poslove, dopisom od 25. svibnja 1891. broj 22.990 podastrla Saboru kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije na ustavno pretresivanje“, među ostalim navela:

„I u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji, koje su u prvom redu zemlje agrikulturne, svakim se danom to više traži, da se izda zakon o vodnom pravu, uređjujući skup pravnih odnošaja na vodah svake vrsti.“

A potreba toga zakona tim je preča i tim se više osjeća, što odnosne ustanove općega građanskoga zakonika i naredaba kasnije izdanih ne dotiču više za današnje odnošaje.“

Zakon je stupio na snagu 1. studenoga 1892. „Naredbom kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 8. listopada 1892. br. 48.602.“¹⁵ Istom Naredbom, određen je opsežan napatuk za provedbu Zakona o vodnom pravu (120 paragrafa!), kojim se bliže propisuju uvjeti i postupak za primjenu Zakona. Zajedno s tim provedbenim propisom, regulirana materija je narasla na preko 300 paragrafa, što je za jedan *lex specialis* tadašnjeg doba iznimno opsežno, a time i detaljno reguliranje.

11 Treba spomenuti kako su se odredbe *Zakonskog članka XXIII 1885. o vodnom pravu* u cijelosti primjenjivale na području Međimurja i Baranje, koji su tada bili u užem sastavu Ugarske.

12 Punim nazivom: „*Naredba od 17. rujna 1887. br. 5994, izdana po banu kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, sporazumno sa kralj. ug. Ministrom za javne radnje i komunikacije u pogledu kopitnica i slobodnog pristajanja.*“ – Preuzeto iz: Haladi, F. (priredio), *Zakon o vodnom pravu*, Zagreb, Knjižara L. Hartmana, 1904., str. 103-107.

13 Iako je po §I. Hrvatsko-ugarsko nagodbe Kraljevina Ugarska sjedinjena s Erdeljem i kraljevine Dalmacija, Hrvatska i Slavonija čine jednu istu državnu zajednicu, po §LIX. kraljevine Hrvatska i Slavonija politički su narod i imaju svoj teritorij dok se Dalmacija ne spominje, jer je ona samo pravno pripadala Hrvatskoj, dok je tada stvarno bila u sklopu Austrije. Iz tog razloga Austrija nije priznavala naziv Sabor Hrvatske, Slavonije i Dalmacije i sve je dopise naslovljavala na Sabor Hrvatske i Slavonije.

14 Tekst Zakona vidi u: Haladi, F., op. cit., str. 27-219.

15 Tekst Naredbe vidi u: ibid., str. 221. i dalje.

SUVREMENI HRVATSKI ZAKON O VODAMA

Sadašnji *Zakon o vodama*¹⁶ Republike Hrvatske donesen je 11. prosinca 2009. godine, a njegova primjena je počela 1. siječnja 2010. (osim dva stavka koja stupaju na snagu 1. siječnja 2011.). Zakon o vodama spada u opširnije zakonske propise (263 članka).

Dodajmo ovome kako Ustav Republike Hrvatske¹⁷ ne sadrži nikakvu odredbu o pravnom statusu voda. Iako se govoreći o vodi, u literaturi obično navodi odredba čl. 52. st. 1. Ustava, ona govori samo o posebnom pravnom statusu koji uživaju vode u Republici Hrvatskoj: „More, morska obala i otoci, vode, zračni prostor, rudno blago i druga prirodna bogatstva, ali i zemljište, šume, biljni i životinjski svijet, drugi dijelovi prirode, nekretnine i stvari od osobitog kulturnoga, povijesnoga, gospodarskog i ekološkog značenja, za koje je zakonom određeno da su od interesa za Republiku Hrvatsku, imaju njezinu osobitu zaštitu.“

KOMPARATIVNI PRIKAZ

U ovom dijelu rada usporedit ćemo neke bitne odredbe Zakona o vodnom pravu i sadašnjeg Zakona o vodama, uzimajući primarno u obzir one pravne institute koji su zanimljivi sa stajališta razvoja vodnog prava u gotovo 120 godina koliko je prošlo od donošenja Zakona o vodnom pravu i najnovijeg Zakona o vodama.

1.1. Pravni status voda

Bez vode nema života. Voda je stoga puno više od pravnog pojma i odvajkada je imala poseban status.¹⁸ Apsolutnost prava vlasništva trebalo je postaviti u odgovarajući odnos s vodom, potrebnom svima, a i po svojoj prirodi nestalnom, pokretljivom, u stalnom kružnom prirodnom ciklusu. Voda je jednostavno pojava koja u svojoj dinamičnosti izmiče iz stalnosti koju stvarno pravo traži.

Zakon o vodnom pravu u § 2. navodi: „Rieke brodive i splavne skupa sa pobočnim jim strugama¹⁹ jesu javnim dobrom, te će to svoje svojstvo pridržati i tad, ako jim se spomenuta poraba bud prekine na vrijeme bud posve prestane“. Poput tadašnjeg austrijskog, dijeli i hrvatsko vodno pravo vode na javne i privatne i to prema tomu, da li su iste brodive ili splavne.²⁰

Dodajmo tome i § 3. gdje se propisuje: „Javnim dobrom držat će se i sve ostale rieke, potoci, jezera i druge stojeće ili tekuće vode, ako komu ne pripadaju budi po zakonskih ustanovah, budi po posebnih privatno-pravnih naslovih.“

16 Zakon o vodama, *Narodne novine*, br. 153/09.

17 Ustav Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 56/90, 135/97, 8/98 – pročišćeni tekst, 113/00, 124/00 – pročišćeni tekst, 28/2001, 41/01 – pročišćeni tekst, 55/01 – ispravak i 76/10.

18 O posebnom statusu voda govori i nomotehnički neobična, gotovo više poetska no pravna odredba čl. 5. st. 1. sadašnjeg Zakona o vodama. Ta odredba, kada se o vodi govori, svakako ima svoje mjesto: „Voda nije komercijalni proizvod kao neki drugi proizvodi, nego je nasljeđe koje treba čuvati, štiti i mudro i racionalno koristiti.“

19 U komentaru Zakona o vodnom pravu navodi se kako se pod „pobočnim strugama“ (– Seitenarm) razumijevaju rukavci rijeke, a ne njezine nuzvode, koje u istu utiču. – Haladi, F., op. cit., str. 27.

Dodajmo tome kako Rješitba bečkog vrhovnog upravnog sudišta od 4. svibnja 1887. br. 1280-3517 navodi: „Pobočna struga sačinjava sa brodivom i splavnom riekom kao cielina javno dobro, niti je to od važnosti, da li su pojedine pobočne struge brodive ili splavne“. – ibid., str. 34.

20 ibid., str. 27.

Zakon o vodnom pravu javnost voda primarno veže uz mogućnost plovidbe ili splavarenja. U svezi s tim valja reći kako je plovidba rijekama, kanalima i jezerima u prošlosti, posebno prije širenja željeznice, bila od veće važnosti nego što je danas.²¹ Vodni putovi su bili praktično jedini kojima se mogla prevoziti teška ili masivna roba. Međutim, krajem XIX. stoljeća željeznička mreža bila je već uvelike u širenju, čak i u hrvatskim krajevima Austro-ugarske, koji su uvelike zaostajali u gospodarskom razvoju u odnosu na ostatak Carevine.²²

Definiranje rijeka javnim dobrom isključivo temeljem plovnosti bilo je i za to doba pomalo anakrono. Predlagatelj Zakona o vodnom pravu očigledno se oslanjao na starije propise, prije nego li je gospodarska uloga rijeka uvelike promijenjena.

S obzirom na to da je sačuvana saborska rasprava iz tog doba, moguće je saznati argumente za i protiv takvog rješenja. Tako je Odjelni predstojnik Danilo Stanković (očigledno je nastupao u ime predlagatelja) među ostalim rekao:

„Paragraf 2. zak. osnove u skladu je u bitnosti svojoj s § 287. o. gr. zak. Ova ustanova ne sadržaje nikakove definicije, a ne sadržaje niti točne razlike medju javnim i privatnim vodami, ona ustanovljuje samo one pretpostave, pod kojima se rieke imaju smatrati javnim dobrom.

Voda je najnuždniji pratioc čovjeka kroz cijeli njegov život, obći boljak zahtieva dakle, da se pojmu javnog dobra kod voda daje što veći i što širi objem. To je uzrok, da je u § 3. zakonske osnove ustanovljena predmnjeva, da u dvojbi valja i nebrodive i nesplavne vode svake vrsti smatrati javnim dobrom, dok se ne dokaže, da komu pripadaju bud na temelju zakona, bud po posebnih privatno-pravnih naslovih.“²³

Dakle, predlagatelju je bila jasna potreba da se što veći obujam voda proglasi javnim dobrom, no ipak se nije izišlo iz okvira plovnosti kao ključnog elementa za proglašavanje vode javnim dobrom.

Iznimno oštrouman govor, koji je uvelike predvidio budući razvoj ovog pravnog instituta imao je zastupnik dr. Fran Spevec:

„Ne da se poreći, da plovitba spada medju najvažnije koristi, što ih donosi brodiva rieka. Za to već rimsko pravo i svi novi zakoni štite interese plovitbe u prvom redu i daju joj prednost pred svimi drugami porabami vode. No odatle ne sliedi, da za brodive rieke imadu valjati posve druga načela, nego za nebrodive, jer plovitba nije jedina korist, što ju donosi brodiva voda. Ona je važna i za natapanje zemalja, odvodnju, i za industrijalna poduzeća.

Glede svih tih pako poraba imaju vriediti i za brodive i za nebrodive rieke ista načela.

S toga je opravdano, što moderni zakoni ne uzimaju brodivost kao temelj za dieljenje i razlikovanje voda, ter proglašuju kao javne vode sve tekuće vode i u načelu sve jednako prosudjuju. Dočim nadalje staro pravo smatra javne, tj. brodive i splavne vode kao vlasnost države, a ostale vode kao vlasnost privatnika, to moderni zakoni punim pravom ne govore o vlasnosti; jer voda kao voda, dok teče, ne može biti predmet vlasnosti, jer nije moguće na njoj izključiva faktična vlast pojedinca, ako nećeš, da joj promieniš njezinu narav. Tekuća voda, kako je se sastojine neprestano mienjaju, svaki čas je druga, ona kao tekuća voda, što neprestano pritječe i otječe, ne može biti predmet vlasnosti.“²⁴

Zastupnik dr. Fran Spevec pravilno je ustvrdio kako plovnost ne bi trebala biti ključni ele-

21 O važnosti unutarnje plovidbe u Europi XIX. stoljeća vidi.: Kunz, A., Armstrong, J., *Inland navigation and economic development in nineteenth-century Europe*, Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern, 1995.

22 Do godine 1848. u Austriji je bilo izgrađeno 1.276 km pruga, u Mađarskoj samo 395 km, a u Hrvatskoj nijedan metar pruge. No, u narednom razdoblju stanje što se željezničke mreže u Hrvatskoj se popravilo.

23 Haladi, F., op. cit., str. 28-29.

24 *ibid.*, str. 30.

ment za određivanje javnosti voda, tj. kako je takva podjela zastarjela; štoviše argumentirano je ustvrdio kako se kod voda uopće ne bi trebalo govoriti o pravu vlasništva.

Predlagao je kako se Hrvatska treba osloniti na stanovište ugarskog Zakona iz 1885., a ne na već tada zastarjelo stajalište OGZ-a, u svezi s tim navodi:

„Nu iz ciele se osnove vidi, napose iz obrazloženja, da naša osnova stoji na stanovištu obće-gradj. zakonika, a g. predstojnik sam je rekao, da se §. 2. osnove posve slaže s §. 287. o.g.z.; obć. gradj. zakonik pak smatra javne t. j. brodive vode kao javno, ne kao obće dobro, on ih uspoređuje s cestami, zajedno s njimi smatra ih kao vlasništvo države, ter ih stavlja u oprieku s onimi stvarimi, što se ne nalaze u ničijoj vlasnosti.“²⁵

Zastupnik dr. Fran Spevec pravilno je naglasio razliku između općeg dobra koje nije u vlasničkom režimu i onog što danas zovemo javno dobro u općoj uporabi – dakle stvari u vlasničkom režimu koje su na uporabi svih, kao što su javne ceste, parkovi i sl.

Zanimljivo je da je ono što je u Saboru izgovoreno 1891. u potpunosti primijenjeno u suvremenom hrvatskom Zakonu o vodama, koji pravni status voda u svom čl. 7. definira jedinstveno, kao opće dobro:

„Vode su opće dobro i imaju osobitu zaštitu Republike Hrvatske [st. 1.].

Vode u tijelima površinskih i podzemnih voda ne mogu biti objektom prava vlasništva i drugih stvarnih prava [st. 2.].“

Time je jasno označen poseban pravni status voda u suvremenom hrvatskom pravu.

1.2. Pravni status obala i korita javnih voda

Zakon o vodnom pravu i Zakon o vodama uvelike se razlikuju u reguliranju pravnog statusa obala i korita voda. Upravo u ovom institutu se može vidjeti kako je razvoj vodnog prava doveo do bitnog ograničavanja vlasničkih prava, i kako je privatno zamijenjeno javnim, odnosno privatnim uz velika ograničenja vlasništva. Paragraf 6. Zakona o vodnom pravu propisuje:

„Obale i korita voda jesu vlastnošću posjednikâ obale i nerastavnom sastojinom obalnog posjeda.

Granicu medju obalnim posjedi, koji leže jedan prama drugomu, čini srednja crta korita.

Vlastnik korita i obale smije vršiti svoje pravo vlasništva samo tako, da ne prieči porabe vode, te da se drži redarstvenih propisa.“

Suvremeni Zakon o vodama to pitanje rješava bitno složenije, uvodeći pojmove vodnog dobra i javnog vodnog dobra. Tako se čl. 8. st. 1. Zakona o vodama navodi kako vodno dobro čine zemljišne čestice koje obuhvaćaju: 1. vodonosna i napuštena korita površinskih voda; 2. uređeno inundacijsko područje; 3. neuređeno inundacijsko područje; 4. prostor na kojem je izvorište voda iz članka 88. stavka 1. Zakona o vodama²⁶ potreban za njegovu fizičku zaštitu i prostor na kojem je izvorište, izdašnosti najmanje 10m³ dnevno, prirodne mineralne, termalne i prirodne izvorske vode potreban za njegovu fizičku zaštitu i; 5. otoke koji su nastali ili nastanu u vodonosnom koritu presušivanjem vode, njezinom diobom na više rukavaca, naplavlivanjem zemljišta ili ljudskim djelovanjem.²⁷ Spomenimo kako Zakon o vodama uvodi i dodatne uvjete za prostore

²⁵ *ibid.*, str. 31.

²⁶ Članak 88. Zakona o vodama govori o vodi za piće, a u st. 1. se navodi kako će se radi osiguranja prvenstva u korištenju voda za vodoopskrbu Hrvatske vode posebno identificirati na svakom vodnom području: 1. sve vode namijenjene ljudskoj potrošnji koje osiguravaju u prosjeku više od 10 m³ vode na dan ili opskrbljuje više od 50 ljudi i 2. sva vodna tijela rezervirana za te namjene u budućnosti.

²⁷ Zanimljivo je da se definicija vodnog dobra u suvremenom hrvatskom pravu širi i precizira. Naime, opseg vodnog dobra je u prijašnjem Zakonu o vodama (Narodne novine, br. 107/95 i 150/05) bio nešto uži, opširnije: Šimunović, I., *Vodno dobro*, Informator (male stranice), 4497/1997., str. 9-12.

na kojima je izvorište voda.

Članak 8. st. 5. Zakona o vodama dodatno precizira pravnu prirodu vodnog dobra: “Vodno dobro je dobro od interesa za Republiku Hrvatsku i ima njezinu osobitu zaštitu.”

Zakon o vodama poznaje i javno vodno dobro, koje definira u svom čl. 11.:

“Javno vodno dobro čine zemljišne čestice iz članka 8. ovoga Zakona koje su do dana stupanja na snagu Zakona o vodama (»Narodne novine«, br. 107/95.) bile temeljem zakona ili temeljem bilo koje druge pravne osnove: opće dobro, javno dobro, javno vodno dobro, vodno dobro, javno dobro – vode, državno vlasništvo, vlasništvo jedinice lokalne samouprave, društveno vlasništvo bez obzira tko je bio nositelj prava korištenja, upravljanja ili raspolaganja, odnosno koje su u zemljišnoj knjizi bile upisane kao: javno dobro, javno vodno dobro, vodno dobro, državno vlasništvo, vlasništvo jedinice lokalne samouprave, društveno vlasništvo s naznakom ili bez naznake nositelja prava korištenja, upravljanja ili raspolaganja, općenarodna imovina, opće dobro i sl. [st1.]

Javnim vodnim dobrom smatraju se sve do dokaza suprotnog i one zemljišne čestice iz članka 8. ovoga Zakona koje do dana stupanja na snagu ovoga Zakona nisu bile upisane u zemljišnoj knjizi, odnosno koje su bile upisane u zemljišnu knjigu, ali nitko nije naznačen kao njihov vlasnik. [st. 2.]

Javnim vodnim dobrom postaju i one zemljišne čestice iz članka 8. ovoga Zakona koje se izvlaste ili otkupe u korist Republike Hrvatske. [st. 3.]”

Vlasnički režim javnog vodnog dobra određen je u čl. 11. st. 4. Zakona o vodama:

“Javno vodno dobro je javno dobro u općoj uporabi odnosno u javnoj uporabi sukladno članku 14. stavku 2.²⁸ ovoga Zakona, i u vlasništvu je Republike Hrvatske.”

Dodajmo tome i čl. 11. st. 5.:

„Javno vodno dobro je neotuđivo.“

Općenito uzevši, *vodno dobro u širem smislu* sastoji se od:

- *vodnog dobra* koje je u privatnom vlasništvu (koje možemo nazvati i vodno dobro u užem smislu),
- *javnog vodnog dobra* koje je u vlasništvu Republike Hrvatske i u općoj je uporabi.

Nakana zakonodavca očigledno je postupan prijenos čestica vodnog dobra u užem smislu u status javnog vodnog dobra – naime čl. 19. st. 1. Zakona o vodama propisuje kako „Republika Hrvatska ima pravo prvokupa zemljišnih čestica koje čine vodno dobro, a nisu u sustavu javnog vodnog dobra.“ Spomenimo kako je slična odredba bila sadržana i u prijašnjem Zakonu o vodama²⁹, donesenom 1995. godine.³⁰

Tragovi stare pravne regulacije jasno su vidljivi u vidu vodnog dobra u privatnom vlasništvu, koje još postoji, no s jasnom nakanom zakonodavca da pravni status vodnog dobra preraste u javno vodno dobro.

²⁸ Čk, 14, st. 2. Zakona o vodama glasi: „Javno vodno dobro na kojem su izgrađene vodne građevine kao njegova pripadnost, u javnoj je uporabi ako je tako određeno aktom vlasnika.“

²⁹ Zakon o vodama, Narodne novine br. 107/95 i 150/05 (ukinut).

³⁰ Vežano za Zakon o vodama iz 1995. godine Dančić navodi: “Zakonom je predviđeno postupno i dugoročno stvaranje kompleksa javnog vodnog dobra.” – Dančić, J., *Prikaz osnovnih pravnih instituta iz Zakona o vodama i pratećih propisa*, “Uloga i ovlasti državnog pravobraniteljstva glede određenih nekretnina u vlasništvu Republike Hrvatske i općih dobara uz osvrt na neke obveznopravne odnose” (zbornik), Zagreb, Inženjerski biro, 2000., str. 151.

1.3. Opća uporaba voda

Važnost vode za svakodnevni život očituje se i u mogućnosti njenog slobodnog korištenja za osobne potrebe, što je običaj bitno stariji od pisanih pravnih normi. Načelo je naravno ostalo, no njegov opseg se mijenjao, posebno zbog razvoja tehnologije koja je omogućila bitno veće zadiranje u vodu i korito nego što je nekada bilo i zamislivo. Usporedimo.

Zakon o vodnom pravu, § 19. st. 1.:

„U javnih vodah slobodno je svakomu rabiti vodu običnim načinom, koji ne traži posebnih naprava, niti ne izključuje drugih od jednake porabe.“

Zakon o vodama, čl. 76. st. 1.:

„Svakome je dopušteno korištenje voda za osobne potrebe, na način i u količinama koje ne isključuju druge od jednakog korištenja (opće korištenje voda).“

Temeljna odredba je u oba Zakona jednaka – svatko (najširi pravni pojam koji obuhvaća sve osobe, kako vlastite državljanke tako i strance) može slobodno koristiti vodu za osobne potrebe, ne isključujući druge. Uspoređujući norme se mogu pronaći čak i stilske sličnosti.³¹

No, kada se propisuje opseg opće uporabe voda, tu već postoje značajne razlike, Zakon o vodnom pravu, § 19., st. 2.: „Svakomu je, dakle, slobodno, dok se drži redarstvenih propisa i na mjestih gdje to ovi propisi ne brane: kupati se, prati, napajati, izpirati i vodu grabiti, vaditi te izvažati bilje, mulj, zemlju, piesak, šljunak, kamenje i led, ako se tim ne izvrgavaju pogibelji obale i tok vode, ako tim ne vriedja tudje koje pravo, niti se nitko ne oštećuje.“

Zakon o vodama u čl. 76. st. 2. i 3. propisuje:

„Opće korištenje voda obuhvaća osobito:

1. zahvaćanje površinske i podzemne vode iz prvoga vodonosnoga sloja do 10 m dubine i to za: piće, kuhanje, grijanje, održavanje čistoće, sanitarne i druge potrebe u kućanstvu i
2. korištenje površinskih voda za kupanje, sport i rekreaciju i druge slične namjene. [st. 2.]

Opće korištenje voda ne obuhvaća korištenje voda za navodnjavanje neovisno o veličini površine koja se navodnjava. [st. 3.]“

Više nema ni traga vađenju bilja, mulja, zemlje, pijeska, šljunka, kamenja i leda... Neke od tih djelatnosti su danas zaboravljene, kao što je vađenje leda, a neke su najvećim dijelom zabranjene (vađenje šljunka i pijeska – smiju se samo iznimno vaditi temeljem koncesije i to isključivo izvan područja značajnog za održavanje vodnog režima te općenito tijekom radova na vodama i vodnom dobru³²).

Bilo kakvo zadiranje u riječno korito bez odgovarajućeg nadzora može narušiti njegova svojstva ili ugroziti složeni vodozaštitni sustav, a uz današnju dostupnost tehnoloških uređaja, mogućnosti pojedinca su bitno veće nego nekada (kada je uostalom i bitno manje voda bilo regulirano, a i stanovnika je bilo manje). Stoga je sasvim razumljiva bitno stroža i uža definicija opće uporabe koju ima suvremeni propis.

Održavanje korita i obale

Zakon o vodnom pravu je, kao i svaki drugi propis, izraz svog vremena. Vremena u kojem su ovlasti države bile po sadašnjim kriterijima iznimno sužene. Tako je održavanje korita i obale,

31 Za naše istraživanje je zanimljivo spomenuti i odgovarajuću odredbu Zakon o vodama iz 1995. godine. U tom Zakonu se u čl. 26. st. 1. navodi: „Svakome je dozvoljeno, u skladu s propisima, koristiti vode običnim načinom koji ne zahtijeva posebne naprave i ne isključuje druge od jednakog korištenja (opća uporaba voda).“ Ako se izuzme odrednica o „javnim vodama“ iz Zakona o vodnom pravu koja je u Zakonu o vodama iz 1995. godine bila nepotrebna jer su sve vode javne, nalazimo očiglednu sličnost (tako se u oba propisa pojavljuje danas neobična složenica „običnim načinom“).

32 Vidi članke 97.-104. sadašnjeg Zakona o vodama.

ostavljeno na dužnost posjednicima korita, odnosno obale, § 42.:

„Držati u dobrom stanju korito i obale dužan je posjednik korita, odnosno posjednik obale.

Troškovom toga uzdržavanja valja da doprinose svi, kojim s njega potiče korist, i to razmjerno prama toj koristi.

Po tom valja da troškovom oko gradnje i uzdržavanja naprava i građevina, nadalje oko izradbe radnja, kojimi se bud od šteta s vode zaštićuju obale, zemljišta, sgrade, ceste, željeznice i druge građevine na riekah i potocih, bud uklanjanja nastala već pogibelj, ponajprije doprinose oni, čije su nekretnine i građevine, kojim je zaprijetila pogiblj ili su već oštećene.“

Već na prvi pogled je vidljivo kako je odredba vrlo složena – vlasnik korita, odnosno zemljišta mora održavati korito i obalu, ali u troškovima moraju sudjelovati i drugi. Naravno, vrlo je teško u praksi odrediti koliko tko mora sudjelovati u troškovima i koliko je tko neposredno ugrožen. Stoga nije neobično da je Hrvatska trpjela poplave sve do druge polovine XX. stoljeća, kada su rijeke regulirane velikim državnim radovima.

Zakon o vodama brigu o uređenju vodotoka prepušta posebnoj pravnoj osobi u državnom vlasništvu, Hrvatskim vodama. Poslovi Hrvatskih voda opsežno se navode se u čl. 186. st. 2. Zakona o vodama, u ukupno 15 točaka. Za potrebe ovog rada prenosimo samo t. 3. koja navodi kako su poslovi Hrvatskih voda u uređenju voda i zaštiti od štetnog djelovanja voda: praćenje i utvrđivanje hidroloških prilika (uključivo motrenje, prikupljanje, kontrolu, obradu, čuvanje i objavu hidroloških podataka, analizu hidrološkog režima, prognozu hidroloških ekstremnih pojava, poplava i suša), procjena poplavnih rizika, praćenje stanja vodotoka i stanja regulacijskih i zaštitnih vodnih građevina; investitorski poslovi u gradnji i održavanju regulacijskih i zaštitnih vodnih građevina; nadzor nad građenjem i održavanjem regulacijskih i zaštitnih vodnih građevina; upravljanje poplavnim rizicima; rukovođenje i nadzor te provedba preventivne, redovite i izvanredne obrane od poplava.

Spomenimo i odredbu Zakona o vodama koja regulira financiranje Hrvatskih voda (čl. 187. st. 3.): „Poslovanje Hrvatskih voda financira se iz vodnih naknada koje su uređene zakonom kojim se uređuje financiranje vodnoga gospodarstva.“

Dodajmo ovome da se i sami radovi oko uređenja voda danas naručuju putem sustava javne nabave. Čl. 106. st. 1. Zakona o vodama navodi kako se uređenjem voda smatra gradnja regulacijskih i zaštitnih vodnih građevina, gradnja građevina za osnovnu melioracijsku odvodnju i radovi održavanja voda, sve u svrhu neškodljivog protoka voda, a u st. 4. istog članka se određuje kako navedenu gradnju Hrvatske vode ustupaju primjenom propisa o javnoj nabavi.

Stoga možemo zaključiti kako je pitanje održavanja korita i obale bitno uznapredovalo i postalo u potpunosti javna djelatnost, kako u pogledu nadležnosti, tako i financiranja, pa i izvođenja radova.

Vodne zadruge

Razvoj gospodarskih odnosa od kraja XIX. do početka XXI. stoljeća jasno je vidljiv u odredbama o vodnim zadrugama. Zakon o vodnom pravu sadrži iznimno detaljne odredbe o vodnim zadrugama, koje obuhvaćaju cijelo IV. poglavlje tog Zakona. U pitanju je najveće poglavlje Zakona o vodnom pravu, s ukupno 71 paragrafom. Kratak prikaz ovog poglavlja navodi Šimunović:

„Vodne zadruge osnivaju se kao zadruge za reguliranje voda (uređenje korita, utvrđivanje obala, obrana od poplava i zaobalnih voda, odvodnjavanje), te kao zadruge za porabu voda (napanje, drenaža, isušivanje tla, kolmacija – nasipavanje radi povišenja tla: primjedba Šimunovića)

Vodna zadruga osniva se sporazumom većine posjednika računajući prema površini ili vrijednosti zemljišta. Manjina koja nije prihvatila akt o osnivanju obvezna je priključiti se ili

neovisno o tome sudjelovati u podmiranju troškova radova što ih izvodi zadruga. Zadruga se može osnovati i aktom Zemaljske vlade (po službenoj dužnosti), ako je to u javnom interesu (za potrebe obrane od poplava ili odvodnjavanja) Vlada može donijeti i akt o pripajanju postojećoj zadrugi nekoga zemljišta koje nije dovoljno zaštićeno.

Osim poljoprivrednika članovi zadruga su, u pravilu, i druge osobe koje upravljaju zemljištem na području za koje se zadruga osniva. To su osobe koje upravljaju poslovnim građevinama, cestama, željeznicom. Ako te osobe ne stupe u članstvo, dužne su snositi odgovarajući dio troškova potrebnih za ostvarivanje zadatka zadruga.³³

Povijesni je razvoj krenuo u drugom smjeru. Vodne zadruga danas možemo smatrati povijesnim institutom, koji se samo u naznakama nalazi u suvremenim propisima, i to s vrlo ograničenim opsegom (navodnjavanje).

Zakon o vodama iz 1995. godine zadruga spominje samo u članku 46., gdje se navodi kako se u svrhu građenja i korištenja melioracijskog sustava za navodnjavanje od interesa za više vlasnika ili korisnika zemljišta mogu osnivati zadruga. Također, kratko se propisuju uvjeti za upis zadruga u sudski registar, te da stručni nadzor nad korištenjem voda za melioracijsko navodnjavanje putem zadruga obavljaju Hrvatske vode.

Sadašnji Zakon o vodama zadrugama daje još manje značenje. One su spomenute doslovno jednom riječju, u čl. 96. st. 2.: „U svrhu građenja, održavanja i korištenja sustava za navodnjavanje od interesa za više vlasnika ili zakonitih posjednika zemljišta mogu se osnivati trgovačka društva, zadruga ili udruge korisnika voda (melioracijske vodne organizacije) u skladu s posebnim propisima.“ Dakle, korisnici voda mogu i dalje osnivati organizacije vezano za sustave za navodnjavanje (melioracijske vodne organizacije), no u pogledu njihova organizacijskog oblika, osim kao zadruga, te organizacije mogu biti i trgovačka društva i udruge. Time je zadrugama dano još manje, gotovo minorno značenje.

Vodne zadruga su od jednog od ključnih instituta Zakona o vodnom pravu u Zakonu o vodama, kako onome iz 1995. tako i još više u sadašnjem – postale gotovo usputno spomenuti institut, i to s vrlo usko definiranim poslovima. Poslove koje su one obavljale danas pretežno ulaze u nadležnost Hrvatskih voda, a neki od njih su u svojoj najvećoj mjeri dovršeni u drugoj polovini prošlog stoljeća, kao što su opsežni melioracijski radovi.³⁴

Što se budućnosti tiče – iako je tehnologija navodnjavanja važna i mogla bi bitno poboljšati hrvatsko poljodjelstvo, teško je očekivati da će se velika ulaganja potrebna za razvoj takvih sustava pronaći kod privatnih poduzetnika, te se može pretpostaviti da će izgradnja sustava za navodnjavanje pretežito biti zadaća javnog financiranja. Stoga, pravna sudbina vodnih zadruga u dobroj mjeri pokazuje tranziciju složenih infrastrukturnih radova od privatnog prema javnom.

ZAKLJUČAK

Postojanje dvaju zakona koja zaokruženo reguliraju istu pravnu materiju, vodno pravo, od kojih je Zakon o vodnom pravu donio Sabor kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije 1891., a drugi Hrvatski sabor 2009. godine (s tim da smo u nekim elementima analizirali i Zakon o vodama koji je donesen 1995. godine uz izmjenu i dopunu iz 2005.) omogućilo nam je pogled u

33 Šimunović, I., *Pregled povijesti...*, cit., str. 22.

34 Preostala močvarna staništa u Hrvatskoj uglavnom su proglašena zaštićenim dijelovima prirode i na njima melioracija namjerno nije provedena.

razvoj ove specifične pravne grane tijekom više od stotinu godina.

Zanimljivo je primijetiti usku vezu između napredovanja gospodarskih odnosa te tehnologije s odredbama vodnog prava – tako su vodne zadruge protokom vremena od opsežno reguliranog pravnog instituta postale gotovo usputno spomenute. Njihovu zadaću je preuzela javna vlast, putem specijalizirane pravne osobe.

Kod pravnog instituta opće uporabe voda, temeljna pravna norma Zakona o vodama čak je i stilski bliska normi Zakona o vodnom pravu, no njen opseg je bitno sužen: suvremeni gospodarski odnosi i moжебитnost korištenja raznih uređaja bitno povećavaju mogućnost utjecaja čovjeka na vode, stoga je opća uporaba ostala ograničena samo za zahvaćanje vode bez posebnih naprava te korištenje voda iz rijeka, jezera i drugih površinskih ležišta za kupanje i rekreaciju.

Posebno je zanimljivo da su tragovi stare pravne regulacije obala i korita, koji su nekada bili dio obalnog posjeda, dakle u vlasništvu osobe koja je imala zemljište uz obalu, ostali vidljivi još i danas, u obliku vodnog dobra u užem smislu, koje je u privatnom vlasništvu. To zorno govori koliko neka pravna regulacija, posebno ukoliko se reguliraju stvarnopravni odnosi, može utjecati na budućnost u razdoblju duljem od sto godina i koliko zakonodavac, ulazeći u ove odnose, mora biti obazriv i planirati dugoročno.

BIBLIOGRAFIJA

1. Bolanča, D., Pomorsko pravo (odabrane teme), Split, Sveučilište u Splitu – Pravni fakultet, 1999.
2. Engelsfeld, N., Povijest hrvatske države i prava, Zagreb, Pravni fakultet, 1999.
3. Gesetz vom 30 mai 1869. betressend die der Reichsgesetzgebung vorbehaltenen Bestimmungen des Wasser rechtes, Kaiserthum Osterreich XLI 1869.
4. Gesetz wirksam für Königreich Dalmatien über Benützung, Leitung and Abwehr der Gewässer, mit Ausschluss des Meeres, Landes-Gesetz und Verordnungsblatt für Dalmatien XIII – 1873
5. Haladi, F. (priredio), Zakon o vodnom pravu, Zagreb, Knjižara L. Hartmana, 1904.
6. Kunz, A., Armstrong, J., Inland navigation and economic development in nineteenth-century Europe, Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern, 1995.
7. Matković, H.: Suvremena politička povijest Hrvatske, Zagreb, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, 1995.
8. Naredba od 17. rujna 1887. br. 5994, izdana po banu kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, sporazumno sa kralj. ug. Ministrom za javne radnje i komunikacije u pogledu kopitnica i slobodnog pristajanja
9. Pavličević, D., Povijest Hrvatske, Zagreb, Naklada Pavičić, 2000.
10. Rješitba bečkog vrhovnog upravnog sudišta od 4. svibnja 1887. br. 1280-3517
11. Šimunović, I., Vodno dobro, Informator (male stranice), 4497/1997.
12. Šimunović, I.: Pregled povijesti vodnog prava na području Republike Hrvatske, Hrvatska vodoprivreda, 107/2001.
13. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 8/98 – pročišćeni tekst, 113/00, 124/00 – pročišćeni tekst, 28/2001, 41/01 – pročišćeni tekst, 55/01 - ispravak i 76/10
14. Vuković, M., et. al. (priredili), Opći građanski zakonik s novelama i ostalim naknadnim propisima, Zagreb, Školska knjiga, 1955.

15. Zakon o vodama, Narodne novine, br. 153/09
16. Zakon o vodama, Narodne novine br. 107/95 i 150/05 (ukinut)

Goran Vojković, Ph.D., Senior Lecturer, Zagreb School of Economics and Management, Zagreb
Marija Štambuk-Šunjić, LL.B., Assistant Lecturer, Faculty of Law in Split

TWO CROATIAN ACTS ON LEGAL STATUS OF WATERS: THE 1891 WATER REGULATION ACT AND 2009 WATER ACT

Summary

One of more important regulations passed by the Parliament of Kingdom of Croatia, Slavonia and Dalmatia in late 19th century is the Water Regulation Act, that came into force on 31 December 1891. This extended and complete act summarized the issue of water management for the first time in the area controlled by the Parliament of Kingdom of Croatia, Slavonia and Dalmatia. Even though the Water Regulation Act had followed settlements of Austrian law, in its essential parts, it represented an independent legal act – not only due to the fact that it was passed by an autonomous Parliament, but also due to its content and comprehensiveness. The Water Regulation Act proved that Croatian legal thinking was mature late in the 19th century. The Parliament discussion was particularly interesting as it showed professional legal provided thinking of the MPs. Important parts of the Water Regulation Act have been compared to the current Water Act, passed by the Croatian Parliament on 13 December 1995 (amended in 2005). Having analysed these two acts passed by the same legislator in two completely different historical periods, the paper has noted where legal continuity existed, where historical events caused different solutions but also which parts of the regulation became excessive. The results show that legal solutions applied in one regulation may have direct impact on the situation of the legal substance almost 120 years later.

Key words: Water Regulation Act, Water Act, water management, Croatia

Dr. Goran Vojković, Dipl. Iur., Höherer Vortragender an Zagreber Schule für Wirtschaft und Management, Zagreb
Marija Štambuk-Šunjić, Dipl. Iur., Assistentin an der Juristischen Fakultät der Universität in Split

ZWEI GESETZE DER REPUBLIK KROATIEN ÜBER DIE RECHTSLAGE DER GEWÄSSER: DAS WASSERRECHTSGESETZ AUS DEM JAHR 1891 UND DAS GESETZ ÜBER GEWÄSSER AUS DEM JAHR 2009

Zusammenfassung

Eine der wichtigeren Vorschriftensammlung, die Ende des 19. Jh. vom Parlament (Sabor) der Königreiche Kroatiens, Slawoniens und Dalmatiens beschlossen wurde, stellt ohne Weiteres das Wasserrechtsgesetz vom 31. Dezember 1891 dar. Durch dieses umfangreiche und einheitliche Gesetz wurde die ganze Materie des Wasserrechts auf den in Zuständigkeit der Königreiche Kroatiens, Slawoniens und Dalmatiens stehenden Gebieten zum ersten Mal systematisch und einheitlich geregelt. Obwohl das Wasserrechtsgesetz den bis dahin angewandten Lösungen des österreichischen Rechts gefolgt hatte, stellte es ein getrenntes und selbständiges Rechtsakt dar – nicht nur wegen der Tatsache, dass es vom kroatischen Sabor innerhalb seiner autonomen Tätigkeit beschlossen wurde, sondern auch wegen seines Inhalts und Umfangs. Das Wasserrechtsgesetz veranschaulicht die Reife des kroatischen Rechtsgedankens Ende des 19. Jahrhunderts. Besonders interessant ist die parlamentarische Verhandlung anlässlich der Verabschiedung dieses Gesetzes, die auf gute fachrechtliche Ausbildung und eine weittragende Denkweise der Abgeordneten des Sabors hinweist. In diesem Beitrag werden wesentliche Bestimmungen des Wasserrechtsgesetz mit denen des gängigen modernen Gesetzes über Gewässer verglichen, das vom Sabor der Republik Kroatien am 11. Dezember 2009 beschlossen wurde. Durch die Analyse der zwei Gesetze, die von demselben Gesetzgeber in zwei verschiedenen historischen Epochen erlassen wurden, wurde hier darauf hingewiesen, in welchen Bereichen die rechtliche Kontinuität besteht, wo historische Umstände zu unterschiedlichen Lösungen geführt haben und welche Bestimmungen mit der Zeit überflüssig geworden sind. Darüber hinaus stellte es sich in der Forschung heraus, dass die durch eine Vorschrift einmal angewandten Lösungen unmittelbare Auswirkungen auf den Zustand der nach 120 Jahren geregelten Rechtsmaterie haben können.

Schlüsselwörter: Wasserrechtsgesetz, Gesetz über Gewässer, Wasserrecht, Kroatien